

Chương II
CÁC NƯỚC ÂU – MỸ
CUỐI THẾ KỈ XIX – ĐẦU THẾ KỈ XX

Bài 5
CÔNG XÃ PA-RI 1871
(1 tiết)

I – MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Kiến thức

HS biết và hiểu :

- Nguyên nhân bùng nổ, diễn biến của Công xã Pa-ri.
- Thành tựu của Công xã.
- Công xã Pa-ri – nhà nước kiểu mới.

2. Tư tưởng

- Năng lực lãnh đạo, quản lí nhà nước của giai cấp vô sản.
- Chủ nghĩa anh hùng cách mạng.
- Lòng căm thù đối với giai cấp bóc lột tàn ác.

3. Kĩ năng

- Nâng cao khả năng trình bày, phân tích một sự kiện lịch sử.
- Sưu tầm, phân tích tài liệu tham khảo có liên quan.
- Liên hệ kiến thức đã học với cuộc sống hiện nay.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LƯU Ý

Tập trung vào các điểm :

- Trong điều kiện lịch sử nào, Công xã Pa-ri nổ ra.

– Cuộc khởi nghĩa 18 – 3 – 1871.

– Tổ chức bộ máy và những chính sách, biện pháp mà Công xã Pa-ri đã thi hành thể hiện tính chất một nhà nước kiểu mới.

– Bài học, kinh nghiệm của Công xã Pa-ri đối với phong trào cách mạng thế giới, trong đó có Việt Nam.

III – THIẾT BỊ, TÀI LIỆU CẦN CHO BÀI GIẢNG

– Bản đồ Pa-ri và vùng ngoại ô, nơi xảy ra Công xã Pa-ri.

– Vẽ sơ đồ bộ máy Hội đồng công xã.

– Một số tài liệu tham khảo có liên quan đến bài học.

IV – GỢI Ý THỰC HIỆN BÀI GIẢNG

Mục I – Sự thành lập Công xã

1. Hoàn cảnh ra đời của Công xã

Trước hết, GV trình bày một vài nét sơ lược về tình cảnh của giai cấp công nhân và sự trưởng thành của họ trong đấu tranh cách mạng, đặc biệt từ sau Cách mạng 1848 đến năm 1870.

Tuỳ điều kiện và trình độ, HS có thể trình bày sâu hơn những điểm cụ thể sau :

+ Trong những năm 1852 – 1870, giai cấp tư sản Pháp – đại diện là Na-pô-lê-ông III, đã thống trị đất nước dưới hình thức một nền quân chủ. GV nói thêm về sự trưởng thành của giai cấp vô sản Pháp làm cho giai cấp tư sản rất lo sợ, giúp HS hiểu nguyên nhân sâu xa làm bùng nổ cách mạng vô sản : mâu thuẫn không điều hoà được và ngày càng gay gắt giữa giai cấp vô sản với giai cấp tư sản.

+ Về cuộc chiến tranh Pháp – Phổ, GV cũng không cần giới thiệu nhiều, tuỳ trình độ HS mà đề cập đến mục đích của Na-pô-lê-ông III (gây chiến tranh bên ngoài để tăng cường đàn áp phong trào đấu tranh của công nhân ở trong nước, ngăn cản sự thống nhất Đức). Chủ yếu, GV cho HS biết rằng trong cuộc chiến tranh này, quân đội Pháp đã thất bại nặng nề, quân Đức tiến sâu vào đất

Pháp, vây chặt Pa-ri. GV cần nhấn mạnh : tư sản Pháp sợ nhân dân được vũ trang hơn sợ quân Đức xâm lược nên đã đầu hàng Đức để rảnh tay chống lại nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh viết về việc này như sau : "Tư bản Pháp khi ấy như nhà cháy hai bên, bên thì Đức bắt chịu đầu (tức đầu hàng – TG chú), bên thì cách mệnh nổi trước mắt. Tư bản Pháp thể chịu nhục với Đức chứ không chịu hoà với cách mệnh"⁽¹⁾.

Đối với HS khá, GV có thể hướng dẫn các em phân tích vì sao tư bản Pháp đầu hàng quân Đức.

Điều chủ yếu phải làm cho các em hiểu rằng nguyên nhân trực tiếp dẫn tới cuộc khởi nghĩa của công nhân Pa-ri là việc chống lại sự đầu hàng của tư bản Pháp để bảo vệ Tổ quốc.

2. Cuộc khởi nghĩa ngày 18 – 3 – 1871. Sự thành lập Công xã

Trọng tâm phần này là trình bày "Cuộc khởi nghĩa ngày 18 – 3 – 1871. Sự thành lập Công xã" – cuộc cách mạng vô sản đầu tiên trên thế giới. GV cần chú ý cho HS thấy được vai trò của quần chúng trong đấu tranh cách mạng, sự phản bội của giai cấp tư sản, tính chất của cuộc khởi nghĩa 18 – 3 – 1871.

Làm rõ những ý trên, GV khai thác những sự kiện trong SGK để nêu bật : quần chúng Pa-ri lập cơ quan lãnh đạo – Ủy ban Trung ương Quốc dân quân – "đảm nhận vai trò chính phủ lâm thời" (SGK) và phá được âm mưu của chính phủ tư sản muốn tước vũ khí và giải tán Quốc dân quân ; còn giai cấp tư sản thì đầu hàng Đức, muốn đàn áp, tiêu diệt lực lượng cách mạng, hoảng sợ, rút chạy trước sức mạnh quần chúng.

Nhấn mạnh : Khởi nghĩa 18 – 3 – 1871 là cuộc cách mạng vô sản đầu tiên trên thế giới, đã lật đổ chính quyền của giai cấp tư sản.

Một trọng điểm khác là cuộc bầu cử Công xã, thực sự là "ngày hội của quần chúng". GV cần tạo biểu tượng về sự hân hoan của quần chúng trong buổi lễ ra mắt của Hội đồng Công xã ngày 28 – 3 – 1871.

---

(1) Hồ Chí Minh. *Toàn tập*, tập 2, tr. 273.

Mục II – Tổ chức bộ máy và chính sách của Công xã Pa-ri

GV lần lượt trình bày các sự kiện về tổ chức nhà nước, những biện pháp cách mạng của Công xã Pa-ri trên các lĩnh vực : giáo dục, văn hoá, kinh tế, chính trị và tạo biểu tượng cụ thể cho HS. GV nên lưu ý "Sơ đồ bộ máy Hội đồng Công xã" và phân tích cho các em thấy cơ chế mới này bảo đảm quyền làm chủ của nhân dân lao động (nhân dân nắm mọi quyền thông qua Hội đồng Công xã, mọi thành viên chịu trách nhiệm trước nhân dân và có thể bị bãi miễn). Trình bày xong, GV đặt những câu hỏi nhỏ, như "Trong chế độ tư bản chủ nghĩa, ai nắm chính quyền ?", "Chính quyền tư sản có đại diện cho nhân dân không ?"... HS trả lời và nhận thức được sự khác nhau cơ bản giữa Công xã với nhà nước tư sản.

Tuỳ trình độ HS, sau đó GV có thể đặt câu hỏi tổng quát : "Những điểm nào chứng tỏ Công xã khác hẳn nhà nước tư sản ?" (nêu các công việc của Công xã, trình bày như trong SGK). Đây là việc củng cố kiến thức để nâng lên khái quát, chuẩn bị cho kết luận : "Công xã Pa-ri là nhà nước kiểu mới". GV không định nghĩa "Nhà nước kiểu mới là gì ?", mà bằng những sự kiện cụ thể hoá đặc trưng của khái niệm, so sánh với nhà nước tư sản để các em thấy rõ bản chất của Công xã Pa-ri là do dân và vì dân, không như nhà nước tư sản chỉ phục vụ quyền lợi giai cấp tư sản. Từ đó, HS sẽ hiểu vì sao giai cấp tư sản điên cuồng chống lại Công xã và các chiến sĩ Công xã đã anh dũng đấu tranh để bảo vệ chính quyền của mình.

Mục III – Nội chiến ở Pháp. Ý nghĩa lịch sử của Công xã Pa-ri

Ở phần này, GV cần làm nổi bật những ý sau :

– Giai cấp tư sản Pháp quyết tâm tiêu diệt cuộc cách mạng vô sản. Chúng không ngần ngại bán rẻ Tổ quốc cho quân xâm lược. Tư sản phản quốc ở Pháp và quân xâm lược Đức câu kết với nhau để đàn áp cách mạng. Chúng đã phạm nhiều tội ác ghê tởm, dã man.

– Cuộc chiến đấu rất ác liệt, thể hiện chủ nghĩa anh hùng cách mạng của các chiến sĩ Công xã.

GV có thể sử dụng thêm tài liệu để xây dựng bài tường thuật về cuộc chiến đấu anh dũng của các chiến sĩ Công xã trong cuộc đọ sức với kẻ thù hung ác ; nêu gương chiến đấu của thiếu nhi, phụ nữ (như cô giáo Lu-i-dơ Mi-sen) và

phụ lão. GV trình bày câu chuyện nhỏ sau : "Ngày 6 tháng 5 năm 1871, Pa-ri đã bị quân thù bao vây chặt. Cái chết đang treo lơ lửng trên đầu các chiến sĩ Công xã. Chẳng ai nao núng. Mọi người tham gia các đơn vị vũ trang bảo vệ Pa-ri. Trên một chiến lũy, người ta nghe tiếng thì thào của hai chiến sĩ :

– Cháu bao nhiêu tuổi ?

– Thưa ông, cháu 12 tuổi. Còn ông ?

– 60.

Có tiếng kèn xung phong. Hai ông cháu nắm chắc tay súng, lao về phía quân thù đang kéo đến"⁽¹⁾.

Về ý nghĩa lịch sử của Công xã Pa-ri, GV hướng dẫn HS suy nghĩ, trao đổi và rút ra kết luận về những vấn đề đã nêu trong SGK. GV đặt câu hỏi : "Vì sao Công xã Pa-ri thất bại ?" để các em nêu nhiều nguyên nhân, trong đó có những ý kiến như vô sản Pa-ri còn yếu, thiếu chính đảng mácxít lãnh đạo, phạm một số sai lầm, chưa thực hiện được liên minh với nông dân, bị giai cấp tư sản đàn áp... Tuỳ trình độ HS mà GV nên đi sâu đến mức độ nào nội dung các vấn đề nêu trên. Song yêu cầu chung là phải làm cho các em thấy cần có một chính đảng mácxít vững mạnh, phải kiên quyết tấn công, có sự đoàn kết các tầng lớp nhân dân. Đây cũng là những bài học quan trọng của Công xã Pa-ri mà giai cấp vô sản quốc tế và nhân dân ta rút kinh nghiệm. Có thể liên hệ với Việt Nam và dẫn ra nhận định sau đây của Chủ tịch Hồ Chí Minh :

"Pa-ri công xã vì tổ chức không khéo và vì không liên lạc với dân cày, đến nỗi thất bại... Cách mệnh thì phải có tổ chức rất vững bền mới thành công... Muốn làm cách mệnh thì cũng không nên sợ phải hi sinh"⁽²⁾.

Về ý nghĩa lịch sử của Công xã Pa-ri, GV cần làm rõ những ý sau : lật đổ chính quyền tư sản, xây dựng nhà nước của giai cấp vô sản, nêu gương về chủ nghĩa anh hùng cách mạng và để lại nhiều bài học quý.

---

(1) *Bách khoa toàn thư thiếu nhi Xô viết*, tập 7, Sđd, tr. 469.

(2) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 2, Sđd, tr. 274.

Sơ kết bài học

– Cuộc đấu tranh của giai cấp vô sản đưa đến thắng lợi của cách mạng 18 – 3 – 1871, thành lập Công xã Pa-ri.

– Công xã Pa-ri là nhà nước kiểu mới vì đã thực hiện nhiều chính sách tiến bộ, phục vụ quyền lợi của nhân dân lao động, đảm bảo quyền làm chủ của nhân dân, khác với các hình thức nhà nước trước kia là công cụ thống trị nhân dân.

– Tuy thất bại vì bị đàn áp dã man và do những nguyên nhân chủ quan, song Công xã Pa-ri có ý nghĩa lịch sử to lớn và để lại nhiều bài học quý cho cách mạng thế giới.

Gợi ý trả lời các câu hỏi và bài tập

1. Nhân dân Pa-ri chống giai cấp tư sản Pháp đầu hàng Đức và đàn áp quần chúng.

2. Lập niên biểu gồm hai mục : niên đại và sự kiện.

3. Dựa vào SGK và hướng dẫn trong SGV.

V – TÀI LIỆU THAM KHẢO

– Ngày 28–3, Công xã tuyên bố thành lập một cách trang trọng ở quảng trường toà Thị chính giữa biển người bao la. Uỷ ban Trung ương Vệ quốc quân trao quyền cho Công xã. Danh sách các uỷ viên Công xã được công bố. Công xã ra mắt quốc dân, các uỷ viên đều quàng băng đỏ. Tiếng hoan hô vang dậy : "Công xã muôn năm !". Tiếng đại bác chào mừng rung chuyển đất trời. Các đoàn quân nhạc cử Quốc ca (bài Mác-xây-e). Hàng mấy trăm nghìn người đồng thanh hát theo như sấm động. Tim mọi người như ngừng đập, nước mắt trào lên mi.

(Theo : Phạm Gia Hải – Phạm Hữu Lư...,

Lịch sử thế giới cận đại (1871 – 1918), NXB Giáo dục, H., 1992, tr. 10)

– "Với tất cả những sai lầm, Công xã vẫn là kiểu mẫu vĩ đại của phong trào vô sản vĩ đại nhất trong thế kỉ XIX... Dù cho rằng tổn thất của Công xã to lớn đến đâu, nhưng nó vẫn được chuộc lại bằng ý nghĩa của Công xã đối với cuộc đấu tranh chung của giai cấp vô sản" (V.I. Lê-nin).

– "Công xã là điểm báo trước về vang của xã hội mới và là kì công của những người dám tấn công trời" (C. Mác).